

Česká společnost pro slavistická, balkanistická a byzantologická studia, z. s.

Filozofická fakulta Katolické univerzity v Ružomberku

Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Slovanský ústav AV ČR, v. v. i.

Historický ústav Filozofické fakulty Masarykovy univerzity

Ústav východoevropských studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy

a

Sdružení moravských pracovišť AV ČR

srdečně zvou na mezinárodní vědecké sympózium

Ne-svoboda, despocie a totalitarismus v kultuře a v kulturních dějinách

20. – 22. října 2021

Brno, Čechyňská 19,

Budova AV ČR /
Archeologického
ústavu AV ČR,
Brno, v. v. i.

Česká společnost pro slavistická,
balkanistická a byzantologická studia

HISTORICKÝ ÚSTAV

Akademie věd České republiky

SLOVANSKÝ
SÚSTAV

MUNI
ARTS
Historický
ústav

ÚSTAV
VÝCHODOEVROPSKÝCH STUDIÍ
Filozofická fakulta
Univerzita Karlova

Sdružení moravských
pracovišť AV ČR

PROGRAM

Středa 20. 10.

9.00 – 10.00 Prezence, káva

10.00 – 10.30 Zahájení

Prof. PhDr. Martin Holý, Ph.D., ředitel Historického ústavu AV ČR, v. v. i.

Mgr. Miroslav Hutka, Ph.D., předseda Akademického senátu Filozofické fakulty Katolické univerzity a vedoucí Katedry historie FF KU v Ružomberku

Mgr. Václav Čermák, Ph.D., ředitel Slovanského ústavu AV ČR, v. v. i.

Doc. Mgr. Tomáš Malý, Ph.D., vedoucí Historického ústavu Filozofické fakulty Masarykovy univerzity

PhDr. Stanislav Tumis, M. A., Ph.D., vedoucí Ústavu východoevropských studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy

Doc. PhDr. Radomír Vlček, CSc., předseda České společnosti pro slavistická, balkanistická a byzantologická studia, z. s., místopředseda Sdružení moravských pracovišť AV ČR a vedoucí Výzkumného centra dějin a kultury východní Evropy Historického ústavu AV ČR, v. v. i.

Panel 1 Ne-svoboda, despotie a totalitarismus: vývoj a proměny teorií

moderuje: **Emil Voráček** (Historický ústav AV ČR, Praha)

10.30 – 10.50 **Jiří Němec** (Historický ústav FF MU, Brno)
Proměny pojetí totalitarismu v myšlení Hannah Arendtové v kontextu dějin idejí

11.00 – 11.20 **Jan Slaviček** (Historický ústav AV ČR, Praha)
Od statického k dynamickému pojetí totalitarismu: Vývoj teorie od Carla J. Friedricha k Juanu J. Linzovi

11.30 – 11.50 **Vít Klepárník** (Masarykův ústav vyšších studií ČVUT, Praha)
Koncept „totalitarismu“ a jeho rozklad během 60. a počátku 70. let 20. století

11.50 – 13.00 Diskuse a přestávka na oběd

Panel 2 Svoboda a nesvoboda v národních diskurzech

moderují: **Peter Zmátlo - Miroslav Hutka** (Katedra historie FF KU, Ružomberok)

13.00 – 13.20 **Jan Květina** (Historický ústav AV ČR, Praha)
Svoboda jako ne-dominance v kontextu střední Evropy? Republikánské pojetí volnosti jako esence polské šlechtické identity

13.30 – 13.50 **Maeva Chargros** (FF Univerzity Palackého, Olomouc)
The Impact of the „Prison of Nations“ Symbol on Czech Nationalism (1914–1919)

14.00 – 14.20 **Florian Ruttner** (Collegium Carolinum, pobočka Praha)
Innocent Nationalist, Evil Americans. The Formula for Success of Ernst von Salomon´s „Questionnaire“

14.30 – 14.50 **Matej Martinčák** (Institut za pomorsku baštinu Ars Nautica, Pašman, Chorvatsko)
Hranice svobody. Chorvatská a srbská kultura ve stínu nacionalistického diskurzu?

14.50 – 15.30 Diskuse a přestávka na kávu

Panel 3 Mezi svobodou a nesvobodou

moderuje: **Jiří Němec** (Historický ústav FF MU, Brno)

15.30 – 15.50 **Jakub Marša** (Historický ústav FF MU, Brno)
Na frontě boje proti „náboženskému tmářství“. Práce církevních tajemníků národních výborů v Brně v letech 1948–1960

16.00 – 16.20 **Radomír Vlček** (Historický ústav AV ČR, Brno)
Eduard Bernstein a jeho varování před nesvobodou, k níž vede marxismus

16.30 – 16.50 **Anna Šírová-Majkrzak** (Praha)
Jazyk – nástroj totalitní politiky v komunistickém Polsku versus současná polsko-polská slovní válka

17.00 – 17.20 **Martin Šolc** (Astronomický ústav MFF UK, Praha) – **Tomáš W. Pavlíček** (Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Praha)
Cesty československých astronomů k mezinárodnímu uznání v dobách totalitního řízení vědy

17.20 – 18.00 Diskuse

18.00 – 19.00 Představení kolektivní monografie Ne-svoboda, despotie a totalitarismus v kultuře a kulturních dějinách, případně publikací referujících se vztahem k tématu konference a časopisů Kultúrne dejiny a Slovanský přehled (publikační možnosti)

19.00 – 22.00 V případě příznivé epidemiologické situace společenský večer v prostorách objektu Čechyňská 19

Čtvrtek 21. 10.

Panel 4 Svoboda a ne-svoboda v zemi, „kde zítra již znamená včera“
moderuje: **Václav Čermák** (Slovanský ústav AV ČR, Praha)

9.00 – 9.20 **Marek Příhoda** (Ústav východoevropských studií FF UK, Praha)
Hranice (ne)svobody v písemnictví vrcholné moskevské Rusi

9.30 – 9.50 **Josef Šaur – Karolína Velšová** (Ústav slavistiky FF MU, Brno)
Od „volnosti“ ke „svobodě“. Vývoj chápání svobody v ruském myšlení od Fonvizina k Čičerinovi

10.00 – 10.20 **Anežka Kotoučová** (Ústav světových dějin FF UK, Praha – Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.)
Literární salony v Ruském impériu 18. a 19. století jako místa svobody?

10.20 – 10.50 Diskuse a přestávka na kávu

Panel 5 Reflexe sovětského vlivu v poválečném Československu

moderuje **Stanislav Tumis** (Ústav východoevropských studií, FF UK)

10.50 – 11.10 **Lubica Harbulová** (Institut historie FF, Prešovská univerzita v Prešově)
Obraz Nikity Sergejeviče Chruščova a jeho reforem v období československé tlači (reflexe totalitarismu?)

11.15 – 11.35 **Daniela Kolenovská** (Institut mezinárodních studií FSV UK, Praha)
Sovětský disent v československé diskusi po srpnu 1968

11.40 – 12.00 **Viktorija Gruzinskaja** (Fedor Dostoevsky Omsk State University, Omsk)
Visit of Professor A. L. Sidorov to Czechoslovakia in 1946–1947: between the Scientific Exchange and Intellectual Expansion

12.05 – 12.25 **Lenka Vlčková Kryčerová** (Brno)
Československo-sovětský institut I. – nástroj totalitarizace vědy v poúnorovém Československu

12.30 – 13.30 Diskuse a přestávka na oběd

Panel 6 Střední Evropa, Pobaltí a Ukrajina
moderuje **Marek Příhoda** (Ústav východoevropských studií, FF UK)

13.30 – 13.50 **Andrea Pokludová** (Katedra historie FF, Ostravská univerzita)
Postoje JUDr. Richarda Fischera k Moravskému paktu: limity občanských práv a svobod v řešení národnostních otázek na Moravě v předvečer Velké války

14.00 – 14.20 **Luboš Švec** (Institut mezinárodních studií FSV UK, Praha)
Rok 1968, studentská recese a satira jako ohrožení reálného socialismu?

14.30 – 14.50 **Stanislav Tumis** (Ústav východoevropských studií FF UK, Praha)
Limity národní identity západních Ukrajinců v kontextu sovětského totalitárního režimu: příklady propagandistických materiálů vztahujících se k aktivitám tzv. banderovského hnutí

14.50 – 15.30 Diskuse a přestávka na kávu

Panel 7 Nesvoboda a totalitarismus v architektuře, kultuře a umění

moderuje: **Luboš Švec** (Institut mezinárodních studií FSV UK, Praha)

15.30 – 15.50 **Michail Kovaljov** (Institute of World History, Russian Academy of Sciences, Moscow)
Soviet-Czechoslovak Scientific Ties in 1948–1991: New Sources and Models of Study

16.00 – 16.20 **František Stellner** (Ústav světových dějin FF UK, Praha) – **Pavel Szobi** (Katedra severoamerických studií FSV UK, Praha)
Sovětizace českého ekonomického vysokého školství v 50. letech 20. století

16.30 – 16.50 **Václav Čermák** (Slovanský ústav AV ČR, Praha)
Eva Fojtíková a pražská rusistika v 70. a 80. letech 20. století

17.00 – 17.20 **Miroslav Kouba** (Katedra literární kultury a slavistiky FF, Univerzita Pardubice)
Článek 12: „Tisk je svobodný v mezích zákona.“ Podoby cenzury v knižní kultuře vrcholných fází bulharského obrození

17.30 – 17.50 **Jakub Mikulecký** (Slovanský ústav AV ČR, Praha)
Umělecká skupina Kukuv den: kontradiskurz bulharského undergroundu

18.00 – 18.20 **Marek Krejčí** (Center for Slavic Art Studies, Praha)
Architekti ve stínu velkých totalit (1939–1959)

18.30 – 19.00 Diskuse, shrnutí a závěr druhého dne jednání

Pátek 22. 10.

Panel 8

Literatura

moderuje: **Josef Šaur** (Ústav slavistiky FF MU, Brno)

- 9.00 – 9.20 **Zdeněk Doskočil** (Historický ústav AV ČR, Praha)
Básník Ladislav Novomeský v éře pozdního stalinismu a poststalinismu
- 9.30 – 9.50 **Jozef Pavlov** (FF, Univerzita Mateja Bela v Banské Bystrici)
Intolerancia, demagógia a šírenie nenávisťi v literárnej a žurnalistickej činnosti Antona Šaláta
- 10.00 – 10.20 **Helena Ulbrechtová** (Slovanský ústav AV ČR, Praha)
Otcové ve službách nacismu a stalinismu: literární perspektiva jejich synů. Martin Pollack a Viktor Jerofejev
- 10.30 – 10.50 **Karolina Válová** (Ústav románských studií FF UK, Praha)
Život a tvorba Františka Listopada ve třech nsvobodných systémech
- 10.50 – 11.15 **Diskuse a přestávka na kávu**

Panel 9

Limity svobody a nsvobody ve vědě, technice a umění

moderuje: **Helena Ulbrechtová** (Slovanský ústav AV ČR, Praha)

- 11.15 – 11.35 **Tomáš W. Pavlíček** (Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Praha)
Memento obětí totalitních režimů jako motor kariéry, nebo závazek kontinuity vědecké práce
- 11.45 – 12.05 **Dana Hašková** (Slovanský ústav AV ČR, Praha)
Akce Konstruktor (ruský šéfkonstruktor tanků ČKD Alexej Surin)
- 12.10 – 12.30 **Anna Hausenblasová** (Ústav východoevropských studií FF UK, Praha)
Výstavy sovětského umění v Československu třicátých let (1930–1938)
- 12.40 – 13.00 **Zuzana Hasarová** (Filozofická fakulta Univerzity Konstantína Filozofa v Nitre)
Spútaná kultúra: Film, divadlo a literatúra počas osláv československo-sovietského priateľstva v letech 1949–1953
- 13.00 – 14.00 **Diskuse, shrnutí a zakončení konference**

Změna programu vyhrazena:

Konferenční jazyky: čeština, slovenština, angličtina (bez překladu)

Abstrakty příspěvků jsou na adrese:

<http://slavistika.slu.cas.cz/cs/node/5#planovane-akce>

V případě nepříznivé epidemiologické situace se jednání uskutečnění s možností on-line připojení či výhradně formou on-line

Zájemci o on-line připojení z výše uvedených důvodů z řad nereferujících se musejí nejpozději do 18. 10. 2021 registrovat e-mailem na adrese: easterneurope@hiu.cas.cz

Účastníky konference prosíme o sledování aktuálních protikoronavirových opatření a jejich následné dodržování při jednání

Budova AV ČR / Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., na Čechyňské 19 se nachází nedaleko vlakového hlavního nádraží, autobusového nádraží U hotelu Grant a ústředního autobusového nádraží na Zvonařce. Dochozí vzdálenost je 10 – 15 min., lze však také využít hromadnou dopravu. Podrobnosti včetně orientační mapy najdete na <http://www.avcrbrno.cz/kontakty/umistení-a-doprava.html>